

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/5 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

ISSN: 2181-1342 (Online)

Сайт: <https://scienceproblems.uz>

DOI: 10.47390/SPI1342V3SI5Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 5/5 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Тахририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Кайпова Малика Дауытбай қизи*
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДАГИ ТАРИХИЙ МАДАНИЙ ОБЪЕКТЛАР ВА УЛАРНИНГ ҲУДУДДА
ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ9-13
- Фарманова Гульнара Комилевна*
АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ Г.А.ПУГАЧЕНКОВОЙ НА ТЕРРИТОРИИ
САМАРКАНДСКОГО СОГДА 14-19
- Aminov Xurmatbek Вахрат о'g'li*
HUNARMANDCHILIK RIVOJI UCHUN YANGI IMKONIYATLAR20-25
- Мустафоев Жонибек Аралбоевич*
“ПАХТА ИШИ”НИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ ҲАЁТГА ТАЪСИРИ ВА УНИНГ ФОЖИАЛИ
ОҚИБАТЛАРИ (НАВОЙИ ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА) 26-31
- Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li*
O'ZBEKISTON TARIXIY TARAQQIYOTNING ZAMONAVIY BOSQICHIDA IJTIMOY DAVLATNI
SHAKLLANTIRISHNING KONSTITUTSIYAVIY ISTIQBOLLARI32-36
- Маҳмудон Эркин Асқаралиевич*
АРАБ ХАЛИФАЛИГИ ИСТИЛОСИ ДАВРИДА ФАРҒОНАДАГИ СИЁСИЙ ЖАРАЁНЛАР37-45
- Назаров Комил Шамсуддинович*
ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ТИЗИМИДА КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШ МАСАЛАЛАРИ46-51
- Матажонов Раҳимжон Акратович*
O'ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK YILLARIDA TARIXCHI KADRLAR TAYYORLASH SOHASI
HUQUQIY ASOSLARINING YARATILISHI52-58
- ### 08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ
- Остоноқулов Азамат Абдукаримович, Султонов Омон Жума ўғли*
ДАВЛАТ ОТМЛАРИДА БЮДЖЕТДАН ТАШҚАРИ МАБЛАҒЛАР ҲАРАКАТИ ТЎҒРИСИДАГИ
ҲИСОБОТЛАРНИНГ АХБОРОТ ИМКОНИАТЛАРИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ 59-69
- Narmamatov Ixtiyor Baxtiyorovich*
DEVELOPMENT ADVANTAGES OF CASHLESS PAYMENTS IN THE PAYMENT SYSTEM OF
UZBEKISTAN 70-75
- Хамраев Джамшид Панжиевич*
ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИДА МАҲАЛЛИЙЛАШТИРИШНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ
ИҚТИСОДИЙ МОҲИЯТИ, РИВОЖЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ ВА ЗАРУРЛИГИ 76-81
- Кулибоев Азамат Шоназарович*
ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА ҲИСОБ СИЁСАТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ
УСЛУБИЁТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 82-91
- Axmedova Nazokat Zikirillo qizi*
KORXONA MARKETING STRATEGIYASIDA RAQAMLI STRATEGIYADAN FOYDALANISH
USULLARI VA AFZALLIKLARI 92-97

<i>Саатмуротов Шохрух</i> МИНТАҚАДА САНОАТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИНГ БАҲОЛАШ ОМИЛЛАРИ	98-103
<i>Шакирова Фароғат Болтаевна</i> АҚШ ИҚТИСОДИЁТИНИНГ ИННОВАЦИОН ТИЗИМИ ОМИЛЛАРИ, ТАРКИБИ ВА РИВОЖЛАНИШ НАЗАРИЯСИ	104-113
<i>Кадиров Лутфулло Халимович</i> ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ МОЛИЯВИЙ БОШҚАРУВ ТИЗИМИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ МУАММОЛАРИ	114-121
<i>Ibragimova Zarema Zokirovna</i> DUNYONING IQTISODIY RIVOJLANGAN MAMLAKATLARINING BOSHQARUV TAMLILINI TASHKIL ETISH VA ULARNI ICHKI IQTISODIYOTGA TATBIQ ETISH TAJRIBASI	122-129
<i>Қодиров Азизжон Анварович</i> «COVID-19» ИНҚИРОЗИНИНГ ЖАҲОН ЭКОТУРИЗМ ИНДУСТРИЯСИ РИВОЖЛАНИШИГА ТАЪСИРИ	130-137

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

<i>Sharipov Dilshod Baxshilloyevich</i> JON LOKKNING TABIIY HOLAT VA TINCHLIKKA OID QARASHLARI	138-145
<i>Rahmatova Xolidaxon Xolikovna</i> ХОҲА АНРОР ВАЛИЙНИНГ ТИНЧЛИК, ОСОЙИШТАЛИК ВА НАМЎНАТЛИККА ДОИР Г'ОЙАЛАРИ – ВАРҚАРОР ТАРАҚҚИЙОТ ОМИЛИ СИФАТИДА	146-151
<i>Орзиев Иқболжон</i> АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТДА СЕКУЛЯРИЗМ ОМИЛИНИНГ ИЖТИМОЙ АҲАМИЯТИ	152-157
<i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i> ILMIY MUAMMOLARNI HAL ETISHDA VAHS-MUNOZARALARNING TUTGAN O'RNI.....	158-165

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

<i>Israil Mukaddas Irgashevna</i> BOSMA MEDIA TILINING SOTSIOLINGVISTIK ASPEKTDI O'RGANISH USULLARI	166-172
<i>Nishonova Xurshida Yusufjanovna</i> A'ZAM O'KTAM SHE'RIYATIDA MILLIY RUHNING IFODALANISHIDA E'TIQODIY QARASHLAR	173-178
<i>Маматкулова Камола Шавкат кизи</i> ИСТОРИЯ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ПОНЯТИЯ ПРЕЦЕДЕНТНОСТИ В ЛИНГВИСТИКЕ И ЕГО РОЛЬ В ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ	179-184
<i>Hamroyeva Dilfuza Jamolovna</i> O'ZBEK XALQ QO'SHIQLARIDA YUZ SOMATIZMINING BADIY TALQINI	185-189
<i>Mahmudova Xushnoza Ravshanbekovna</i> OMMAVIY AXBOROT VOSITALARIDA MOLIVAVIY SAVODXONLIKNI OSHIRISH	

MASALALARI	190-195
<i>Ismonova Yorqinoy Abdumutalib qizi</i> ROMANDA ROVIY BOLA OBRAZI.....	196-200
<i>Mirzoyev Masudjon Kimsanovich, Niholchonova Navbahor</i> FARZONA XO'JANDIY SHE'RLARIDA MIFOLOGIK PERSONAJLAR BADIY IFODASINING XUSUSIYATLARI	201-206
<i>Kholiyorov Bunyod</i> THE CONDITION OF DEVELOPMENT OF LEXICAL COMPETENCE USING AUTHENTIC MATERIALS IN TEACHING ENGLISH IN NON-PHILOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS	207-213
<i>Hazratqulov Mutallib Rashidovich, Gulxanova Fotima, Qarshiboyeva Muborak</i> NUTQNI IDROK ETISH QONUNIYATLARI	214-219

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

<i>Файзиев Шухрат Хасанович</i> ПОНЯТИЕ И ОСОБЕННОСТИ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	220-225
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li</i> ATOM ENERGIYASINING XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING XALQARO-HUQUQIY ASOSLARI	226-233
<i>Safoeva Sadoqat Musoeva</i> IJTIMOIY TARMOQLARDA FUQAROLIK-HUQUQIY MUNOSABATLARNI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ISTIQBOLLARI	234-246
<i>Бокиев Жаҳонгир Нурматжон ўғли</i> АЛОҲИДА ТАЪЛИМ ЭҲТИЁЖЛАРИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИНГ ОЛИЙ ТАЪЛИМ ОЛИШ ҲУҚУҚИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ	247-253
<i>Турсунова Маликахон Улуғбековна</i> ЗАМОНАВИЙ ДАВЛАТДА ДИПЛОМАТИК ФАОЛИЯТ ШАКЛЛАРИ: ИСЛОХОТЛАР ВА ҚОНУНЧИЛИК ТАРТИБОТИГА БЎЛГАН ЭҲТИЁЖ	254-258

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

<i>Atamatov Abduxalil Salomovich</i> OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MUSTAQIL SOATLARNI O'QITILISHINING KOMPETENSIYAVIY O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	259-265
<i>Omarova Gavhar Sadikovna</i> HUQUQ FANINI O'QITISHDA TA'LIMNI TABAQALASHTIRISHNING PEDOGOGIK-PSIXOLOGIK JIHATLARI: DIDAKTIK O'YINLAR MISOLIDA	266-271
<i>Baratov Jo'raqo'zi Shukurjon o'g'li</i> BO'LAJAK PEDAGOGLARNING KASBIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA NOSTANDART TOPSHIRIQLARNING ROLI VA AHAMIYATI	272-277

<i>Kuchkarova Arofathon</i> THE IMPORTANCE OF GEOGEBRA IN ENHANCING STUDENTS' LEARNING OF MATHEMATICS AT SCHOOLS	278-283
<i>Tojiyeva Xolida Baxtiyorovna</i> UMUMTA'LIM MAKTABLARI ADABIYOT DARSLARIDA ASAR BADIYYATINI O'QITISH TARIXI	284-288
<i>Masharipov Ravqat Madraximovich</i> KURASH BILAN SHUG'ULLANUVCHI TALABA SPORTCHILARDA TAYYORGARLIK BOSQICHLARINI KUN VA HAFTALIK MIKROTSIKLLARDA MASHG'ULOT YUKLAMALARINI OPTIMAL ME'YORLASH	289-295
<i>Niyozmatov Anvar Bahodirovich</i> XORAZM XALQ O'YINLARI	296-303
<i>Qodirov Xasanboy Oribjonovich</i> OLIJ TA'LIM MUASSASASI TALABALARIDA LIDERLIK SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH BOSQICHLARI	304-309
<i>Kejaboev Abdusalim Erkaboevich</i> PEDAGOGIK MENEJMENT VA ZAMONAVIJ RAHBAR KOMPETENTLIGI	310-315
<i>Axmadjonova Farangiz Axrorjon qizi</i> OLIJ TA'LIM MUASSASALARIDA MASOFAVIY TA'LIM MAZMUNI VA TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHNING DIDAKTIK – USLUBIJ TA'MINOTI	316-322

07.00.00 – Тарих фанлари

Мамажонов Рахимжон Акрамович

Фарғона давлат университети

Harbiy ta'lim fakulteti maxsus tayyorgarlik sikli katta o'qituvchisi

“VII-VIII ASRLARDA ARAB XALIFALIGI ISTILOSIGA QARSHI KURASHDA MAHALLIY HUKMDORLARNING O'RNI VA ROLI” MAVZUSIGA OID INGLIZ TILLI TADQIQOTLAR TAHLILI

Annotatsiya. Mazkur Arab xalifaligi istilosiga qarshi kurash olib borgan milliy yetakchilar tarixiga bag'ishlangan ingliz tilida yaratilgan ilmiy adabiyotlar haqidagi ayrim fikr-mulohazalar va tahlillar ilgari surilgan. Jumladan, I.Kristofer Bekvit, A.R.Gibb, R.N.Fray, S.Vayting Marvin, G.R.Havting, V.L.Novak, M.D.Luse, P.B.Golden, Sharon Moshe, D.Elton, A.H.Jangebe B.Xoberman, G.R.Xoyland, B.Jonatan va Xyu Kennedi kabi tadqiqotchilar asarlarining mazmuni hamda ulardagi e'tiborga molik fikrlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: I.Kristofer Bekvit, A.R.Gibb, R.N.Fray, S.Vayting Marvin, G.R.Havting, V.L.Novak, M.D.Luse, P.B.Golden, Sharon Moshe, D.Elton, A.H.Jangebe B.Xoberman, G.R.Xoyland, B.Jonatan, Xyu Kennedi.

Мамажонов Рахимжон Акрамович

Senior teacher of the special training cycle of the

Faculty of Military Education of Fergana State University

ANALYSIS OF ENGLISH LANGUAGE RESEARCH ON THE SUBJECT "THE ROLE AND ROLE OF LOCAL RULER IN THE STRUGGLE AGAINST ARAB CALIPHATE COINATION IN VII-VIII CENTURIES"

Abstract. This article presents some opinions and analyzes about the scientific literature created in English, dedicated to the history of national leaders who fought against the occupation of the Arab caliphate. Including I. Christopher Beckwith, A. R. Gibb, R. N. Fry, S. Whiting Marvin, G. R. Hawting, W. L. Novak, M. D. Luse, P. B. Golden, Sharon Moshe, D. Elton, A. H. Jangebe, B. Hoberman, G. R. Hoyland, B. Jonathan, The contents of Hugh Kennedy's works and their notable ideas are presented.

Key words: I. Christopher Beckwith, A. R. Gibb, R. N. Fry, S. Whiting Marvin, G. R. Hawting, W. L. Novak, M. D. Luse, P. B. Golden, Sharon Moshe, D. Elton, A. H. Jangebe, B. Hoberman, G. R. Hoyland, B. Jonathan, Hugh Kennedy.

Мамаджонов Рахимжон Акрамович

Старший преподаватель цикла специальной подготовки

факультета военного образования Ферганского

государственного университета

АНАЛИЗ АНГЛОЯЗЫКОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ПО ТЕМЕ «РОЛЬ И РОЛЬ МЕСТНОГО ПРАВИТЕЛЯ В БОРЬБЕ ПРОТИВ АРАБСКОГО ХАЛИФАТА В VII-VIII ВЕКАХ»

Аннотация. В данной статье представлены некоторые мнения и анализы научной литературы, созданной на английском языке, посвященной истории национальных лидеров, боровшихся против

оккупации Арабского халифата. В том числе И. Кристофер Беквит, А. Р. Гибб, Р. Н. Фрай, С. Уайтинг Марвин, Г. Р. Хоутинг, У. Л. Новак, М. Д. Люс, П. Б. Голден, Шэрон Моше, Д. Элтон, А. Х. Джангебе, Б. Хоberman, Г. Р. Хойланд, Б. Джонатан, Представлено содержание произведений Хью Кеннеди и их примечательные идеи.

Ключевые слова: И. Кристофер Беквит, А. Р. Гибб, Р. Н. Фрай, С. Уайтинг Марвин, Г. Р. Хоутинг, В. Л. Новак, М. Д. Люс, П. Б. Голден, Шэрон Моше, Д. Элтон, А. Х. Джангебе, Б. Хоberman, Г. Р. Хойланд, Б. Джонатан, Хью Кеннеди.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPI1342V3SI5Y2023N08>

Kirish. Tarixiy shaxslar faoliyatiga baho berishda ular yashagan davr, siyosiy sharoit, ijtimoiy voqeliklarga xolis yondashish talab etiladi. Bu esa o'sha shaxsga nisbatan jamoatchilikda to'g'ri fikr shakllanishiga xizmat qiladi.

Tariximizda munosib iz qoldirgan siymolarni o'rganish boy tarixiy merosga ega xalqimizning o'zligini anglashiga hissa bo'lib qo'shiladi.

Garchi qadimidan bugunga qadar bo'lgan voqeliklar ilmiy adabiyotlar, badiiy asarlar va hattoki darsliklarda o'z o'rnini topayotgan bo'lsa-da, oldinda qilinadigan ishlar behisobdir. Jumladan tarixiy siymolarning hayoti va faoliyatini yoritish, tarixiy jarayonlardagi o'rniga baho berish, yutuqlarini o'rganish va kamchiliklaridan xulosalar chiqarish hozirgi kunimiz uchun muhim ahamiyat ega.

Mazkur davrda ro'y bergan arab istilosi bilan bog'liq voqealarning bevosita ishtirokchilari: Sug'd ixshidlari (Tarxun, G'urak, Panj hokimi Devastich), Buxoro xudotlari (Bidun, Qabaj-xotun, Tug'shoda), Nasaf va Kesh (Vik, Ashkand, Ixrid, Taran), Choch (Bahadur tutun, Inay tudun), Ustrushona (Satachari II, Satachari III, Qorabug'a, Xonqora) yo bo'lmasa Farg'ona hukmdorlari (Alutar, Arslon tarxon) haqida hali hanuz yetarlicha tasavvurga ega emasmiz. Hozirda bu shaxslarning tarixiy o'rnini belgilash, ularning mavqeyini ko'rsatib berish ham ilmiy, ham mafkuraviy jihatdan zarurdir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Hozirgi kunga qadar jahon tarixshunosligida va mamlakatimizda Markaziy Osiyo tarixi to'g'risida salmoqli ilmiy asarlar yaratilgan. Ushbu tadqiqotlarda O'rta Osiyo tarixining ayrim jihatlari xususida jiddiy mulohazalar uchraydi. Ularni geografik hamda davriy jihatdan 3 guruhga ajratish maqsadga muvofiqdir: 1) xorijiy mamlakatlarda chop etilgan adabiyotlar; 2) Rossiya imperiyasi va sovet davrida yaratilgan ilmiy asarlar; 3) mustaqillik yillarida nashr etilgan tadqiqotlar.

Turli mamlakatlar olimlari qalamiga mansub, O'rta Osiyo tarixiga oid ba'zi ma'lumotlar uchraydi [1-19]. O'rta Osiyoning ilk o'rta asrlar davri tarixiga oid xorijiy mamlakatlarda yaratilgan tadqiqotlarda alohida fikr va mulohazalar bildirilmagan. Shunga qaramay, Fransiya, Rossiya, Yevropa, Amerika, Turkiya, Xitoy va Markaziy Osiyo mamlakatlarida e'lon qilingan ilmiy ishlarda bizni qiziqtirgan muammo doirasidagi ba'zi e'tiborga loyiq fikrlar bayon etilgan.

O'rta Osiyoning ilk o'rta asrlar davri tarixini o'rganishda ingliz tilida yaratilgan tadqiqotlarning alohida o'rni bor. Ingliz tilida I.Kristofer Bekvit, A.R.Gibb, R.N.Fray, S.Vayting Marvin, G.R.Havting, V.L.Novak, M.D.Luse, P.B.Golden, Sharon Moshe, D.Elton, A.H.Jangebe B.Xoberman, G.R.Xoyland, B.Jonatan va Xyu Kennedi kabi tadqiqotchilar izlanishlar olib borishgan [15-16, 20-30].

Natijalar va muhokama. O'rta Osiyoning ilk o'rta asrlar davri tarixini o'rganishda Amerikalik olim I.Kristofer Bekvitning asarlari alohida o'rin tutadi. Uning ijodi "The Tibetan Empire in Central Asia", "Medieval Tibeto-Burman Languages", "Koguryo, the Language of Japan's Continental Relatives", "Phoronyms: Classifiers, Class Nouns, and the Pseudopartitive

Construction”, “Warriors of the Cloisters: The Central Asian Origins of Science in the Medieval World”, “Empires of the Silk Road: A History of Central Eurasia from the Bronze Age to the Present”, “Greek Buddha: Pyrrho’s Encounter with Early Buddhism in Central Asia” asarlaridan iborat.

I.Kristofer Bekvit lingvist bo‘lganligi uchun arab-fors, xitoy, yapon va hind tillarini yaxshi o‘zlashtirgan. Aynan shu holat uning asarlari ilmiy qiymati yuqorigiligini ta‘minlaydi. Olim o‘z asarlarini yozishda “The Tibetan empire in Central Asia: a history of the struggle for great power among tibetians, Turks, Arabs and Chinese during tre early middle ages” va “Empires of the Silk Road (a history of Central Eurasia from the Bronze age to the present)” asarlarini yozishda arab-fors va xitoy tillaridagi manbalardan hamda tibet hujjatlaridan foydalanadi [15–16].

I.Kristofer Bekvitning 1993 yilda nashrdan chiqqan “The Tibetan empire in Central Asia: a history of the struggle for great power among tibetans, turks, arabs and Chinese during tre Early middle ages” [15: 281] (“Markaziy Osiyodagi Tibet imperiyasi: O‘rta asrlardagi tibetliklar, turklar, arablar va xitoyliklar o‘rtasida buyuk kuch uchun kurash tarixi”) nomli asarida ham Farg‘onaning turklar va arablar davridagi Xitoy bilan aloqalari to‘g‘risida hikoya qilinadi. Unda 717 yilning avgust oyida Farg‘ona mojarosi sabab Oqsuv (Aksu) hududida sodir bo‘lgan Tang imperiyasi va Arab xalifaligi o‘rtasidagi “Oqsuv jangi” to‘g‘risida ma‘lumot beriladi [15: 88-89-6]. Muallif keltirgan ma‘lumotlarning ishonchliligi ancha yuqori, chunki u o‘z ishida arab, xitoy manbalaridan hamda turli davrlardagi tarixshunoslik va manbashunoslik tadqiqotlaridan unumli foydalangan.

Uning “Empires of the Silk Road (a history of Central Eurasia from the Bronze age to the present)” (“Ipak yo‘li imperiyalari (Yevroosiyo markazi bronza davridan bugungacha)”) nomli monografiyasida ham O‘rta Osiyo, jumladan, Farg‘ona arablar, turklar, xitoyliklar va tibetliklar manfaati to‘qnashgan hudud sifatida tasvirlanadi [16: 133].

Movarounnahrning xalifalik tomonidan egallanishi masalasiga yevropalik tadqiqotchilar birinchilardan bo‘lib o‘z e‘tiborlarini qaratishgan. Jumladan, A.R.Gibb [20: 29-98] Movarounnahrda Arab xalifaligining harbiy yurishlari va antiarab koalitsiyasining faoliyatlariga alohida to‘xtalgan. R.N.Fray numizmatik materiallar asosida [21: 34-41] Movarounnahrdagi xalifalik siyosatini o‘rgangan.

Arablarning Markaziy Osiyoda amalga oshirilgan istilochilik yurishlari haqida dastlabki ingliz tilidagi asarlardan biri A.R.Gibbning “The Arab conquests in Central Asia” tadqiqotidir [20]. Ushbu asarning birinchi loyihasi 1921-yil dekabr oyida London universitetiga “Arablarning Transoksaniyani bosib olishi” nomi ostida san‘at magistri ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya sifatida taqdim etilgan va 1922 yil yanvarda Senat tomonidan tasdiqlangan. U O‘rta Osiyodagi arablar bosqini haqida to‘liq tarixiy ma‘lumotlarni taqdim etishga da‘vo qilmaydi, balki faqat shu paytgacha qilinganidan ko‘ra batafsilroq tanqidiy o‘rganish uchun mo‘ljallangan. Nashr qilish narxini pasaytirish uchun dastlab matnga qo‘shilgan keng ko‘lamli havolalar har bir bobning oxirida bir nechta eslatmalarga qisqartirilgan. Aksariyat hollarda, Tabariy yoki Balazuriyning tegishli joyidan osongina topish mumkin bo‘lsa, boshqa o‘rinlarda hech qanday havola berilmaydi [20: 29-98].

Chet ellik tadqiqotchilardan ingliz islomshunosi G.R.Havting umaviylar boshqaruvini sulolaviy ahamiyatiga doir bo‘lgan o‘z asarini nashr ettirgan [22: 105-108]. Ingliz tarixchisi V.L.Novak esa umaviylarga qarshi guruh va muxolifatlar, xususan, “xorijiyalar” va Xoris ibn

Surayj [23: 90-133] to'g'risida, M.D.Luse Movarounnahrda xalifalik ma'muriyati tomonidan olib borilgan soliq siyosati [24: 34-51], P.B.Golden [25: 160-166] Arab xalifaligi kuchlariga qarshi Movarounnahrda voha hukmdorliklari va turklar ittifoqchiligini keltirib o'tishadi.

Ingliz tarixchisi V.L.Novak "The Delineation Between Believer, Rebel, and Heretic: Islamic Heterodoxy in the Late Umayyad Period" nomli tadqiqotida ikki ilk islom bid'atchilari al-Horis ibn Surayj va Jahm ibn Safvonni o'rganish orqali so'nggi Umaviylar davrida islom kontekstida pravoslavlik va bid'at tushunchasini o'rganadi. Bu harakatlar chekka o'lkalardagi milliy ozodlik harakatiga ko'rsatgan ta'siri, xalifalikning roli va umaviylar ma'muriyatining tanazzulga uchrashi bu davrda bid'atchilarning ahvoli va ularning qoralanishi haqida ma'lumot beradi. Tadqiqotchi at-Tabariyning "Tarix" va al-Balazuriyning "Ansob al-Ashrof" asarlaridan foydalanib, islom ortodoksalligini asta-sekin kodifikatsiya qilish bilan o'sib borayotgan islom heterodoksiyasining qiyin sharoitlarini yoritadi [23: 90-133].

Shuningdek, Sharon Moshe [26: 261-323], A.H.Jangebe [28: 5] tadqiqotlarida ham Arab xalifaligida abbosiylarga qarshi vujudga kelgan muxolifat doirasida Movarounnahrda siyosiy jarayonlar o'rganilgan. Talas jangi va Xitoyning Movarounnahrda mag'lubiyati xususida B.Xoberman [29: 26-31], G.R.Xoyland [31: 148-151, 163-169, 181-195, 201-205], B.Jonatan [32: 42-44] kabi tadqiqotchilar izlanishlar olib borishgan.

Britaniyalik o'rta asrlar tarixchisi hisoblangan Xyu Kennedi o'zining "Великие арабские завоевания" [30] ("Arablarning buyuk istilolari") nomli monografiyasida Qutayba ibn Muslim (86-96 / 705-715), Nasr ibn Sayyorning (121-131 / 739-748) O'rta Osiyoga, jumladan Farg'onaga amalga oshirgan harbiy yurishlari, Talos jangi (751) va ularning oqibatlari to'g'risida ma'lumot beradi. Qutayba ibn Muslim yurishlari vaqtida Sug'd ixshidi Gurak, Panjikent hokimi Divashtich va Farg'ona hukmdori Alutarining qarshilik harakati bayon qilinadi. Tarixchi asarda keltirilgan ma'lumotlar qaysi manbadan olinganligi to'g'risida havolalar keltirilmaydi. Shunga qaramasdan ma'lumotlar mazmunidan uning faqat arab manbalaridan foydalanganligini xulosa qilishimiz mumkin.

S.Vayting Marvin tomonidan 2002-yil Nyu-York Yorkda nashr etilgan "Imperial Chinese military history: 8000 BC – 1912 AD" [27] nomli monografiyasida VIII asr birinchi yarmida Tang imperiyasi va Farg'ona davlati o'rtasida o'zaro aloqalar to'g'risida hikoya qilinadi. Uning asarida keltirilishicha, Alutar 715-yilda arablar yordami bilan taxtga kelgan [27: 276]. S.Vayting Marvin o'z asarida keltirgan ma'lumotlarni asoslashda birorta ham asar yoki manbadan havolalar keltirmaydi. Shuning uchun, uning fikrlari bahs talab hisoblanadi.

XX asr oxirlarida yaratilgan ingliz tili tadqiqotlar orasida Xolid Yaxyo Blenkinshipning "The End of the Jihâd State : The Reign of Hisham Ibn Àbd AlMalik and the Collapse of the Umayyads" (Jihad davlatining tugashi: Hishom ibn Abdulmalik hukmronligi va Umaviylarning yemirilishi) asari alohida ajralib turadi. Asarda milodiy 623-yilda boshlangan ilmiy adabiyotlarda "Jihad davlati" deya atalgan va 750-yilgacha davom etgan jarayon – arablarning islomlashtirish niqobi ostida olib borgan dastlab lokal keyinchalik esa xalqaro miqyosdagi istilolari davriy ketma-ketlikda hikoya qilinadi [33: X]. Movarounnahrda keng ko'lamli harbiy harakatlar xalifalikning uchinchi kengayish davrida sodir bo'ladi. 73-99/692-718 yillarda Shimoliy Afrika, Ispaniya, Movarounnahr va Sindning bosib olinishiga guvoh bo'lamiz. Bu safar musulmon ekspansiyasi ichki ixtilof emas, balki vizantiyaliklar tomonidan Konstantinopolda yetkazilgan 98-99/717-18 tashqi mag'lubiyati bilan to'xtatildi. 99-101/718-20 yillardagi keyingi tanaffus xalifa Umar II tomonidan ushbu mag'lubiyatni hisobga olgan holda harbiy

harakatlarni ixtiyoriy ravishda to'xtatishdan iborat edi [33: 19]. Asarda Movarounnahr Abbosiylar o'z hokimiyati asos qilib olgan o'lka urf-odatlarini saqlab qolganligi tufayli xalifalik yurishlari haqida eng yaxshi ma'lumotga ega bo'lgan jabha ekanligi ta'kidlanadi. Shu bilan birga muallif tomonidan Movarounnahrda harbiy harakatlar ma'lumotlarining nisbatan ko'pligi bu eng xavfli front bo'lganligini anglatmasligi keltiriladi [33: 125].

Shunday bo'lsa-da, Movarounnahr jabhasida Hishom boshchiligidagi musulmon qo'shinlari uchun jiddiy sinov paydo bo'ldi. Yazid II davrida, Movarounnahrda yangi musulmonlarga jizyani qaytarishga urinishlar mahalliy aholining g'azabini shu qadar g'azablantirdiki, ularning ba'zilar musulmon hukumatiga qarshi isyon ko'tardilar. Garchi bular shiddatli yurishlar natijasida barbod bo'lgan bo'lsa-da, movarounnahrliklar ham xalifalikdan o'zlarini himoya qilish uchun Turkash xoqoniga murojaat qilishadi [33: 125-126].

Asarda Turkash xoqoni va umaviylar o'rtasidagi qarama-qarshilik mavzusiga alohida o'rin ajratilgan. Xazarlarning sharqida musulmonlar boshqa turk davlati – Turkash xoqonligi bilan to'qnash kelishdi. Biroq, Turkashlar podsholigida shaharlar yo'qligi uchun Xazar xoqonligidan ham kamroq o'troq davlat hisoblangan va uning qo'shinlari O'rta Osiyoning odatiy ko'chmanchi kuchlariga tegishli, o'ta harakatchan va himoya qilish uchun aniq nishonga ega bo'lmagan. Xitoy manbalarida ikki yuz-uch yuz ming jangchi bo'lgan deb e'tirof etilgan bo'lsa-da, bu biroz mubolag'a, Turg'eshlarning kuchi sonidan ko'ra ko'proq harakatchanligi va jangovar fazilatlarida edi [33: 109]. Albatta, movarounnahrliklar arablarga qarshi kurashda umuviy-turkash nizolaridan unumli foydalanishgan hamda bu asarda o'z aksini topgan [33: 109].

709-710-yillarda O'rta Osiyoni umaviylar tomonidan bosib olinishiga qarshi chiqishga uringan Tarxon Tirek/Nizakning shaxsi allaqachon tadqiqot ob'ekti bo'lib kelgan, ammo aksariyat tadqiqotchilar Tabariyning zamondoshi Ibn A'sam al-Kufiyning "Kitob al-futuh" asari arabcha qo'lyozmasida keltirilgan ma'lumotlardan foydalana olmagan. E.Esinning "Tarkhan Nizak or Tarkhan Tirek? An Enquiry concerning the Prince of Badghis Who in A. H. 91/A. D. 709-710 Opposed the 'Omayyad Conquest of Central Asia" nomli maqolasida [34: 323-332] Tarxon Tirek/Nizakka oid oldingi xulosalarni al-Kufiyning mulohazalari asosida qayta baholashga harakat qilingan. Tarxon Tirek/Nizak unvonini bir necha kishi, ehtimol, ikkitasi bor edi. Olimning fikricha, bular eftaliy shahzodalar emas, balki Toxaristondagi turk yabg'ularining vassallari bo'lgan tarxon tirek mansabdorlari turkash amaldor shaxslari bo'lgan [34: 323].

Nizak Tarxon faoliyati haqida ma'lumot bergan tadqiqotchilardan biri Hudodod Rizoxoniy hisoblanadi. Hudodod Rizoxoniyning katta hajmdagi "From the Kushans to the Western Turks" nomli maqolasida ta'kidlanishicha, Tangshu bo'yicha Jibin yoki Kobul ustidan hukmronlik qiladigan sulolaning o'n ikkinchi qiroli deb da'vo qilgan Xedzieji ismli qiroli kamida 661-yilgacha Nezakshohlar mustaqil ravishda faoliyat olib borgan. Zabuliston ustidan hukmronlik qilgan Nezak tarmog'i, ehtimol, turkiy hukmronlikka berilgunga qadar kech Nezak davri bilan bir xil davrda saqlanib qolgan. Nezak sulolosining mahalliy tabiati va ularning alxonlar bilan aloqasi ularning turkiy hukmronligi ostida va hatto turkiy hokimiyat qulagandan keyin ham mahalliy boshqaruvchi sifatida saqlanib qolganligini anglatadi [36: 211].

Eftaliylarning avlodi hisoblangan, arablarga qarshi kurashda muhim o'rin tutgan Nizak Tarxon faoliyati arab-fors va xitoy manbalari orqali ma'lum ma'noda o'rganilgan. Ammo Nizak Tarxonning bir yoki ikkita shaxs bo'lganligiga olimlar hali ham aniq xulosa bera olishgani yo'q. Nizak Tarxon faoliyatini xitoy manbalari orqali tadqiq etgan olimlardan biri Minoru Inaba

hisoblanadi. M.Inaba o'zining "Nezak in Chinese sources" (Nizak xitoy manbalarida) nomli maqolasida uning faoliyatiga va kelib chiqishiga oid xitoy manbalarini tizimlashtirib tahlil etadi [35: 191]. M.Inaba xulosa sifatida Nizak Tarxon mahalliy sulola lekin eftaliy unvoni berilgan bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydi [35: 200]. Albatta faqatgina xitoy manbalari orqaligina Nizak Tarxon faoliyati hamda kelib chiqishi yuzasidan aniq xulosa qilish qiyin masala. Chunki bu masalaga oib arab manbalari ham salmoqlidir.

Nyu York universitetida faoliyat olib borgan So'ren Srak "The Arab Conquest of Bukhārā: Reconsidering Qutayba b. Muslim's Campaigns 87–90 H/706–709 CE" nomli maqolasida Qutayba ibn Muslimning istilochilik faoliyati, arablarning Buxorodagi yurishlari mintaqaning tarixiy topografiyasi kontekstida qayta ko'rib chiqadi. U ushbu yurishlar davomida voqealar rivojini yangi, ammo yanada izchil qayta qurishni taklif qiladi. Natijada paydo bo'lgan yangi maqolada, Movarounnahrni zabt etishning birinchi qadami arab qo'shinlari uchun qanchalik qiyin bo'lganini va mahalliy yetakchilarning arablarga qarshi kurashi hikoya qilinadi.

Xulosa. O'rta Osiyoning ilk o'rta asrlar tarixi, xususan, mintaqaning Arab xalifaligiga bo'ysunishi ingliz tarixshunosligida har tomonlama o'rganilib, tadqiq etilgan. Sharq tillari bo'yicha yetuk mutaxassis hisoblangan ingliz sharqshunoslari va ingliz tilida ijod qilgan olimlar tomonidan olib borilgan ishlar O'rta Osiyodagi arab istilolarini o'rganishda muhim rol o'ynaydi, chunki tadqiqot ishlari va adabiyotlarning aksariyati ular tomonidan yozilgan hamda nashr etilgan.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Али-заде А.А. Хроники мусульманских государств I–VII веков хиджры. Изд. 2/е, испр. и доп. – Москва: Умма, 2004. – 445 с
2. Алмас Т. Уйгуры. Кн.2. – Алма-Ата, 1994. – 351 с.
3. Большаков О.Г. История Халифата. Т.IV. Апогей и падение. – Москва: Восточная литература РАН, 2010. – 369 с.
4. Брыкина Г.А., Горбунова Н.Г. Фергана / Средняя Азия и Дальний Восток в эпоху средневековья. Под общей редакцией академика Б.А.Рыбакова. – Москва: Наука, 1999. – 380 с.
5. Велльхаузен Ю. Арабский халифат. Золотой век ислама / Пер. с англ. Т.М.Шуликовой. – Москва: Центрполиграф, 2018. – 176 с.
6. Караев О.К. Арабские источники / Источниковедение Кыргызстана (с древности до конца XIX в.) – Бишкек: Илим, 2004. – 102 с.
7. Кеннеди Х. Великие арабские завоевания / Хью Кеннеди: пер. с англ. Г.Соловьевой. – Москва: АСТ, 2010. – 475 с.
8. Кожа М. Походы арабов в районы Ферганы, Чача и Средней Сырдарьи в VIII веке // Материалы и исследования по археологии Кыргызстана. Вып. 4. – Бишкек: Илим, 2009. – С. 97–103.
9. Курбанов А. Эфталиты (очерки истории). – Санкт-Петербург: Европейский дом, 2006. – 152 с.
10. Лившиц В. А. Согдийская эпиграфика Средней Азии и Семиречья. – Санкт-Петербург, 2008. – 238 с.
11. Роберт Ч. Истер. Буддизм. Путь к нирване. В кн. Религиозные традиции мира. – Бишкек, 1997. – 248 с.
12. Фильштинский И.М. Халифат под властью династии Омайядов (661–750). – Москва: Соверо-принт, 2005. – 232 с.

13. Фильштинский И.М. История арабов и халифата (750–1517). – Москва: Восток-Запад, 2006. – 350 с.
14. Bai Shouyi. A history of Chinese Muslim. Vol. 2. Beijing: Zhongua Book Company, 2002.
15. Christopher I. Beckwith. The Tibetan empire in Central Asia: a history of the struggle for great power among tibetians, Turks, Arabs and Chinese during tre early middle ages. – New Jersey: Prinseton university press, 1993. – 281 p.
16. Christopher I. Beckwith. Empires of the Silk Road (a history of Central Eurasia from the Bronze age to the present). – New Jersey: Prinseton university press, 2009. – 499 p.
17. D`herbelot M.B. Bibliotheque oriental ov dictionaire universel. – Paris: Compagnie des Libra`res, 1777. – 1078 p.
18. Enoki K. On the Nationality of the Ephtalites // Memoirs of the Research Department of the Toyo Bunko, 1959. №18. – P. 1–59.
19. Enoki K. The origin of the white or Heptalites // EW. 1955. Vol. VI. – P. 232–236.
20. Gibb H.A.R. The Arab conquests in Central Asia. – London, 1923
21. Frye R.N. Notes on the early coinage of Transoxania. – New York, 1949
22. Hawting G.R. The First Dynasty of Islam The Umayyad Caliphate (661-750). – New York: Taylor & Francis, 2002
23. Novak V.L. The delineation between believer, rebel, and heretic: islamic heterodoxy in the late umayyad period. – Maryland: Advisory Committee, 2012
24. Luce M.D. Frontier as process: Umayyad Khurāsān. – Chicago: Illinois, 2009
25. Golden P.B. Türk halklari tarihine giriş / çeviren O. Karatay. – Çorum, 2006
26. Moshe Sh. Revolt: The Social and Military Aspects of the ‘Abbāsīd revolution. – Jerusalem: Graph Press, 1990
27. Marvin C Whiting. Imperial Chinese military history: 8000 BC – 1912 AD. New York: Writes club press, 2002
28. Jangebe H.A. Abu Muslim Al-Khurasani: The Legendary Hero of Abbasid Propaganda // Journal of humanities and social science. Volume 19, Issue 1, Ver. III, 2014
29. Hoberman B. The battle of Talas // Saudi Aramco World, September / October 1982
Hoyland R.G. In God’s Path: The Arab Conquests and the Creation of an Islamic Empire. – New York: Oxford University Press, 2015
30. Кеннеди Х. Великие арабские завоевания / Хью Кеннеди; пер. с англ. Г. Соловьевой. – М.: АСТ, 2010
31. Hoyland R.G. In God’s Path: The Arab Conquests and the Creation of an Islamic Empire. – New York: Oxford University Press, 2015
32. Jonathan B.M. Paper Before Print: The History and Impact of Paper in the Islamic World. – Singapore: CS Graphics, 2001
33. Blankinship, Khalid Yahya. The End of the Jihād State : The Reign of Hisham Ibn Abd AlMalik and the Collapse of the Umayyads SUNY Series in Medieval Middle East History. State University of New York Press. 1994.
34. Inaba, Minoru "[Nezak in Chinese Sources](#)". Coins, Art and Chronology II: The First Millennium C.E. in the Indo-Iranian Borderlands. 2010. – P. 191-202.
35. Esin E. Tarkhan Nīzak or Tarkhan Tirek? An Enquiry concerning the Prince of Badhghīs Who in A. H. 91/A. D. 709-710 Opposed the 'Omayyad Conquest of Central Asia // Journal of the American Oriental Society, Vol. 97, No. 3 (Jul. - Sep., 1977), pp. 323- 332.
36. Rezakhani Kh. From the Kushans to the Western Turks. In King of the Seven Climes. A History of the Ancient Iranian World (3000 BCE – 651 CE), (Ancient Iran Series 4), ed. T. Daryaee, 2017. 199–214.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/5 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).